

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BIOLÓGIAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

TUDOMÁNYOS ÜLÉSE

EREDMÉNYEK, FELADATOK A HAZAI
KÖRNYEZETBIOLÓGIAI KUTATÁSOKBAN

1979. május 7.

BALOGH JÁNOS akadémikus, osztályelnök

MEGNYITÓ

Tisztelt Biológiai Osztály! Kedves Vendégeink!

Üdvözlöm a Tudományos Ülés Elnökségében helyet foglaló Gergely István és Gonda György államtitkárokat, az Országos Vízügyi Hivatal, valamint az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Elnökét. Üdvözlöm Szentágothai Jánost, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét; a Biológiai Osztály és a testvér-osztályok tagjait.

Szimbolikus jelentőségűnek tartom, hogy a Tudományos Ülés elnökségében két olyan országos hatáskörű hivatal vezetője foglal helyet, amely népgazdasági feladatainak megoldásában környezetbiológiai alapkutatásokra is támaszkodik. Szimbolikus az is, hogy a Magyar Tudományos Akadémia legnagyobb és legszebb termét bocsátotta mai ülésünk rendelkezésére. Ezzel a gesztussal — reméljük — az jut kifejezésre, hogy Akadémiánk a környezetbiológiát ma már nem tekinti a fejlesztésből kizárt, „szinten tartott” tudománynak. De a terem nagysága egyúttal azt is megmutatja: milyen kevesen vagyunk mi, környezetbiológusok, még így, barátainkkal vendégeinkkel együtt is. Pedig a most következő két évtized környezetbiológiai alapkutatásai a mainál sokkal nagyobb, sokkal szervezettebb és sokkal jobban támogatott kutatógárdát követelnek.

Az elmúlt időszakra visszatekintve elmondhatjuk, hogy természeti környezetünk megítélésében hazánkban döntő tudatváltozás következett be. Az ökológiai gondolkodás kezdi teljesen átjárni társadalmunkat. Mindenki rádöbrent, hogy vizeink, talajaink, erdeink az eddiginél sokkal nagyobb óvásra szorulnak; megértették, hogy a környezetbiológiai kutatások társadalmilag legfontosabb feladata tudományos alapot teremteni ehhez a védelemhez. Közvéleményünk ma már szinte türelmetlenül követeli, hogy tegyünk meg mindent tájaink, vizeink, nemzeti parkjaink, termőtalajunk védelmében. Úgy ez a türelmetlen közvélemény kérdi: miért nem kapnak kutatásaink jelentőségüknek megfelelően nagyobb részesedést Akadémiánkon és országosan a biológiai

kutatások között; miért nem fordítanak nagyobb hányadot a nemzeti jövedelemből a környezetvédelemre?

Világszerte egyre általánosabbá válik, hogy a tudomány emberei, ha a nép érdeke úgy kívánja, túllépve a tudományos kutatómunkán, munkájukkal kapcsolatos gazdaságpolitikai és politikai kérdésekben is hallatják a szavukat. Néhány éve tanúi lehettünk hogy szovjet kutatók és közéleti személyek ilyen irányú megnyilatkozásai után a Szovjetunió Tudományos Akadémiáján a biológiai tudományokat az ipar és a mezőgazdaság fejlődéséből adódó új igényeknek megfelelően átcsoportosították és a környezetbiológiai kutatásoknak soronkívüliséget biztosítottak. Az ezt követő gyors intézkedések, talán az utolsó pillanatban, megmentették a Bajkál tavat és megelőztek egy sor olyan környezetrombolást, amely, hasonló lépések híján, hazánkban azóta, sajnos bekövetkezett.

Úgy vélem, hogy a magyar környezetbiológusoknak mostani helyzetükben a tudományos kutatásokat is megelőzve két ilyen lelkiismereti feladata van. Az első, hogy az illetékeseket meggyőzzük: nem odázható el tovább a környezetvédelmi ráfordítások százalékos részesedésének felemelése. Az Országos Tervhivatal adataiból ismeretes, hogy a IV. ötéves terv során a környezetvédelmi célú ráfordítás nem érte el a nemzeti jövedelem 1%-át sem, amely pedig nemzetközileg is a legalsó határ. Ahhoz, hogy a környezetvédelemben az elkövetkezendő időben a legkritikusabb területeken legalább a nemzetközi normák körüli értékeket érjük el, a nemzeti jövedelem 2,3—2,6%-a szükséges. Bármilyen népszerűtlen feladat is, de állandóan hangoztatnunk kell, hogy ezt a szintet még a fejlesztések lassítása árán is el kell érünk. Ez alatt a szint alatt legfőbb nemzeti vagyonunk: termőtalajunk és vízkincsünk rohamosan pusztul és azokat a hányadokat használjuk el belőle, amely nem minket, hanem az utánunk következő generációkat illeti meg.

Másik hasonlóan fontos, kutatáson felüli feladatunk, hogy Akadémiánkat meggyőzzük: a biológiai kutatások Akadémián belüli támogatása radikális átcsoportosításra érett meg. Majdnem két évtizeddel ezelőtt, kiemelt fejlesztés címén, a biológia más területeinek, közöttük a környezetbiológiának terhére, több biológiai diszciplína kapott úgynevezett átmeneti kiemelt támogatást. Ez az átmenetinek mondott kiemelés azóta állandósult és ezzel együtt állandósult a többi diszciplína háttérbe szorítása is. Az állandósult átmeneti kiemelés pedig önellentmondás és helyesen torzulásnak nevezhető. A magyar biológiának ezt az eltorzult helyzetét, úgy vélem, mielőbb meg kell szüntetni és az egyes tudományágak között egészséges, a mai társadalmi igényeket kielégítő arányokat kell kialakítani.

Ami a környezetbiológiai alapkutatások hasznosítását illeti, Láng István főtitkárhelyettes elvtársnak a Balatonnal kapcsolatos megállapítására emlékeztetek. Eszerint a *ma* környezetvédelmi intézkedései a *tegnap* kutatásain alapulnak. Ezt a gondolatmenetet továbbfűzve a *holnap* környezetvédelmét a *ma*

környezetvédelmi alapkutatásaira kell majd felépíteni. Ebben a megvilágításban kiemelkedő jelentősége van a soron következő alapkutatások meghatározásának. Rövid időnk van rá, hogy kiválasszuk és konkrétan megfogalmazzuk azokat a legfontosabb környezetbiológiai alapkutatási feladatokat, amelyeknek megoldása nem halasztható. Ezeknek a problémáknak megközelítéséhez adnak segítséget mai Tudományos Ülésünk előadásai és az előadások nyomán kialakuló vita.

Akadémiánk fejlődésének jövő útját: a kutatások osztályokfölötti integrációját jelzi az az örvendetes tény, hogy ülésünk tematikáját holnap folytatja és mintegy tovább fejleszti két testvér-osztályunk: az Agrártudományok, valamint a Föld- és Bányászati Tudományok Osztályának Tudományos Ülése.

A Tudományos Ülés résztvevőinek eredményes munkát kívánva az ülést megnyitom.